

ÅRSRAPPORT 2022

Med årsregnskap

Stiftelsen Lenken

2023

Tekst: Tor D. Johansen og Cathrine Løvaas

Layout: Cathrine Løvaas

Fangearbeid fra Espeland fangeleir. Foto: Cathrine Løvaas/Stiftelsen Lenken

Innhold

Side 5. Daglig leder har ordet

Side 6. Takk

Side 8. Stiftelsen Lenken

Side 10. Digitalisering

Side 11. Nettverkssamlinger og seminar, ny aktivitet

Side 12. Gestapomuseet

Side 16. Espeland fangeleir

Side 22. Hurra for ungdommen!

Side 23. Prisutdelinger

Side 24. Faglige samarbeidspartnere

Side 25. Virksomhetens formål

Side 26. Lenkens organisasjon

Side 30. Helse, miljø- og sikkerhet

Side 31. Økonomi

Side 33. Årsregnskap

Side 42. Perspektiver etter 2022

Side 46. Mulige utvidelser

Side 48. Sponsorer

Daglig leder har ordet

Torsdag den 24. februar 2022 gikk Russland til angrep på Ukraina og satte året i krigens tegn. Begrunnelsene for det brutale overfallet var rene konstruksjoner med feste i absurde konspirasjonsteorier og falske fakta, muliggjort gjennom en langvarig og helt systematisk overstyring av landets informasjonsflyt og en destruksjon av presse- og ytringsfriheten.

Vi har sett det før. Med stiftelsens historiske verktøy for å forstå disse sammenhengene har vi aldri vært mer relevante. Vårt arbeid er et kontinuerlig bidrag til totalforsvaret av menneskeverdet, demokratiske verdier og bygging av sunne, aktive medborgerskap blant våre unge. Kunnskap er det beste forsvarsvåpenet vi har for våre samfunnsverdier.

Imidlertid er historiekunnskap en levende organisme som må næres og pleies med omhu og nennsomhet. Som samfunn må vi kontinuerlig påminne oss om historiens realiteter, vi må ta inn over oss forskyningene i historiefagets forskningsfronter, og vi må hele tiden relatere vår historieforståelse til samfunnsutviklingen forøvrig.

Spesielt når man arbeider med yngre mennesker, som vi gjør, kreves det fintfølelse mht. historiens bevegelse. Ikke bare må vi ha god forståelse av historiefeltets mange ulike sider og en grundig samfunnsforståelse - vi må også ha en inngående innsikt i ungdommenes egen foranderlige virkelighetsoppfattelse og psykologi.

Krigen i Ukraina utgjør nettopp et slikt element som beveger våre parametere. Vi må reorientere oss, finne nye måter å bruke våre velprøvde verktøy på og vi må lage nye. Slik befinner vi oss i et kontinuerlig stoffskifte med vår egen tid. Det er nødvendig, krevende og tidvis overveldende, men alltid dypt meningsfullt.

Daglig leder

Tor Dishington Johansen

TAKK!

Venneforeningene

En enormt stor takk til de fantastiske venneforeningene våre. I dag er vi helt avhengig av deres hjelp for å kunne holde hjulene i gang.

Espeland fangeleir venneforening la ned hele 5 679 arbeidstimer i 2022! Gruppen som underviser skoleelever logget 1 250 timer. Søndagsguidene registrerte 360 timer og gruppeguidene for øvrig brukte 130 timer. På ulike arrangementer ble det brukt 60 timer. På mandager registrerte «Dugnadsgjengen» 3 689 timer. Fra Espeland fangeleir venneforening fikk vi også økonomisk støtte på kr. 136 000, inkl. kr. 60 000 til utbedring av vedhuset og kr. 60 000 til minneparken.

I løpet av 2022 nedla Gestapomuseets forening til sammen 2 036 frivillige arbeidstimer. Det ble brukt 361 timer i undervisningen. Til administrasjon, forberedelser, verving o.a. ble det brukt 1 675 timer. Gestapomuseets forening er spesielt rettet mot formidling, samt annet musealt og faghistorisk arbeid.

TUSEN TAKK!

esc

شكراً

tha

ankie

as ago

gracia

Det offentlige

Takk til Kunnskapsdepartementet som vår største bidragsyter. Bergen kommune økte støtten til stiftelsen i 2022, og vi opplevde å få en mer synlig posisjon i kommunen gjennom året. Også prosjekttilskuddene var betydelige – takk! Vestland fylkeskommunes driftstilskudd var nokså beskjedent, men vi er takknemlige for økningen i prosjekttilskuddene. En spesiell takk til Fylkeskonservatoren for økonomisk støtte via Riksantikvaren, og et meget godt faglig samarbeid gjennom året. Takk også til Forsvarsdepartementet for prosjektstøtte.

Det private

Takk for pengegaver fra våre sponsorer – det er ekstremt viktig for å holde driften vår flytende. En spesiell takk til Perestrojka AS for gaven på kr. 500 000. Vi er dypt takknemlige! Takk til Janusfabrikken AS for hjelp og støtte til arrangementet 8. mai. Takk til alle som har gitt oss gode priser gjennom året. Tusen takk også til Ildsjelfondet og Fritt ord for deres prosjektstøtte. Stiftelsen har også mottatt flere historiske gjenstander og krigslitteratur til biblioteket vårt – hjertelig takk!

Kvinnefigur i tre ble antageligvis utskjært av en fange i Bergen kretsfengsel under 2. verdenskrig. Inngår i "Bergensamlingen" hos Justismuseet i Trondheim. Utstilt i Gestapomuseet. Foto: Justismuseet

STIFTELSEN LENKEN 2022

Stiftelsen skal bygge opp en virksomhet med historien som konkret og symbolsk ramme aktualiserer betydningen av menneskeverdet i vår egen tid. Gestapohuset og Espeland fangeleir bærer vitnesbyrd om fangebehandlingen under den tyske okkupasjonen av Norge, og skal innta posisjoner som minnesteder for nasjonal og internasjonal kulturarv. Symbolverdien i våre lokasjoner skal brukes som plattformer for å formidle verdien av historisk kunnskap, og styrke samfunnsforståelse og medborgerskap.

I tillegg til å utvikle formidlingen og utstillingene våre spesielt rettet mot ungdom, er det stiftelsens målsetting å bygge opp en forskningsinstitusjon og et nasjonalt kurscenter for lærere, begge rettet mot undervisningen knyttet til menneskeverd og menneskerettigheter i skolen. Vi vil være en sentral støttespiller for norsk skole, og bidra til sunne dannelsesprosesser gjennom våre diakrone perspektiver.

Fangearbeid i tre, utstilt i Espeland fangeleir. Askebeger med svimerker.
Foto: Cathrine Løvaas/Stiftelsen Lenken

Gjennom store deler av 2022 har det vært noen usikkerhetspunkter knyttet til økonomien. Støtten til transport av skoleelever til Espeland fangeleir var ikke avklart, det påløp ubudsjetterte ekstrakostnader i leiren og usikkerhet knyttet til kostnadene med flytting av kontorer i Veiten 3. Vi opplevde imidlertid å bli sett av Bergen kommune og tilskuddene derfra økte. Prosjekttilskuddene har også vært tilfredsstillende fra ulike hold.

Det ble brukt betydelige ressurser for å få den nye hjemmesiden på plass med hjelp av vår prosjektmedarbeider. Personalsituasjonen vår ble mer utfordrende når vi ikke lenger kunne beholde henne. Men vi fikk også en ny medarbeider i Gestapohuset finansiert gjennom NAV. Det er videre et stort arbeidspress på mange av de frivillige. Vi har ikke mange nok, spesielt når det gjelder elevundervisningen.

Stiftelsen arbeider kontinuerlig for å utvikle seg. Gjennom året har stiftelsen arbeidet med planer om nye utstillinger og undervisningsopplegg. Stiftelsen har foreslått å etablere ny aktivitet i det gamle kretsfengselet i Bergen og i Høyanger. Det er likevel frustrerende at vi ennå ikke har finansielle og mannskapsmessige ressurser for å ta ut større deler av det enorme potensial som ligger i stiftelsen materielle og ideelle grunnlag.

Fangearbeid i tre, utstilt i Espeland fangeleir. Antagelig askebeger.
Foto: Cathrine Løvaas/Stiftelsen Lenken

DIGITALISERING

Hjemmesider

Etableringen av en ny hjemmeside for Lenken var en stor oppgave. Rammen for siden kom på plass, og arbeidet med å fylle på med innhold fortsetter. Hjemmesiden som del av en helhetlig digitaliseringsløsning er levert av KulturIT som er en fellesløsning for samlings- og formidlingsinstitusjoner i Norden utviklet med støtte fra kulturrådet.

Det er også etablert løsninger som DigitaltMuseum som interaktiv museal løsning for historiefortelling i og utenfor våre fysiske lokasjoner.

Løsningen er tatt i bruk i Gestapomuseet og vil kunne implementeres i fangeleirens utstillinger når disse utvikles videre.

Arkiverket inviterte oss til å publisere arkivmateriale på Digitalarkivet. Dette ble også iverksatt i løpet av 2022. Cathrine Løvaas hadde ansvaret for etableringen av de nye løsningene. Styret besluttet å forlenge hennes midlertidige engasjement med et halvt år, til 1. juli, for å fullføre oppgaven. Det var et stort tap for administrasjonen å miste henne, men hun kan hentes inn tidvis på timebasis.

Krigsmuseene

Stiftelsen fikk også ansvaret for vedlikeholdet av hjemmesiden til Krigsmuseene i Bergen og omegn som opprinnelig kom på plass i 2017. Krigsmuseenes side markedsfører institusjoner som tematisk relaterer til 2. verdenskrig i bergensregionen, og sidene skal moderniseres slik at de får et oppdatert uttrykk og innhold.

- GESTAPOHUSET OG ESPELAND FA
rganisasjon som driver historiebase
angspunkt i erfaringene fra 2. verde
s som plattform for å formidle verdi
i og medborgerskap.

ingen

Nettverkssamlinger og seminarer

Årets nettverkssamling var i regi av HL-senteret i Oslo. Våre pedagoger Anita Lange Hansen og Svein Arne Myhren deltok. Leiren hadde faglige besøk av Arkivverket, Grini museum, Byarkivet.

I november besøkte Dagmar Scholz og Reiner Stöcker fra Tyskland Gestapomuseet og fangeleiren, etter et samarbeid initiert av Gestapomuseets forening. De deltar i et forskningsprosjekt som fokuserer på motstandsgrupper i Tyskland under krigen. Forskerne fikk omvisninger på begge lokasjoner og deltok i en samling med frivillige og ansatte.

Hansen Lange og Myhren bisto UiB én dag på temaseminar for pedagogikkstudenter. Cathrine Løvaas og Myhren deltok også i et kurs i akademisk skriving på UiB som del i kvalifisering som konservator NMF. Både Løvaas og Myhren brukte fangecellene og deres inskripsjoner i Gestapomuseet som utgangspunkt for sine arbeider. Den 1. juli var Cathrine Løvaas' tid som midlertidig ansatt hos oss over. Hun har arbeidet spesifikt med å etablere den nye hjemmesiden og den digitale plattformen i Gestapomuseet. I tillegg har hun hjulpet til i søknadsarbeidet og grafisk utforming. Heldigvis har vi kunnet støtte oss på henne gjennom timebetalte oppdrag.

Ny aktivitet

Arbeidet med å etablere en avdeling i Høyanger fortsetter. Høyanger kommune tilbyr oss et eget hus, og Hydro gir oss den nødvendige tilgangen til «Messen», det gamle Gestapohovedkvarteret. Gjennom året har Stiftelsen også presentert for politikere i Bergen sitt forslag om å etablere «Lenken-senteret» i det gamle kretsfengselet i Bergen sentrum. Forslaget er godt tatt imot.

Benklemme benyttet for tortur på Gestapohuset i Bergen under 2. verdenskrig. Utlånt fra Justismuseet i Trondheim og stilt ut på Gestapomuseet. Foto: Justismuseet

GESTAPOMUSEET

2022

Lokalene og fengselscellene i Veiten 3 - det som var Gestapohovedkvarteret i Bergen under 2. verdenskrig - er helt unike. Ikke noe tilsvarende er bevart i Norge. Det er 100m2 med ladet historie.

Mer enn 3 000 mennesker var innom «Gestapohuset» til avhør og varetekts-fengsling. Mange gjennomgikk hard tortur. Den interaktive utstillingen er i særlig grad bygget rundt fire originale fengselsceller. På celleveggene har fangene risset inn hils-ninger, slagord og kommentarer. Noen av dem som satt der valgte å ta sine egne liv, av fare for å røpe andre motstandsfolk. Andre ble slått i hjel i løpet av noen timers avhør og tortur. Vi kommer nær redslene og lidelsene nazismen påførte vårt land og folk. Etter krigen satt mistenkte landssvikere og krigsforbrytere i cellene. Museets målgruppe er spesielt elever fra videregående skoler.

Slagvåpen i flettet tau med påsydd stoff. Benyttet på Gestapohuset i Bergen under 2. verdenskrig. Utlånt fra Justismuseet i Trondheim og utstilt på Gestapomuseet. Foto: Justismuseet

I det første hele driftsåret etter den offisielle åpningen forrige sommer, var totalt 4 803 gjester innom Gestapomuseet i 2022. Mer enn 100 skoleklasser gikk gjennom våre undervisningsopplegg. Gestapomuseets forening la ned 2 036 frivillige arbeidstimer knyttet til undervisning og museumsutvikling.

Med unntak av januar måned, gikk arbeidsåret i stor grad klar av korona-restriksjonene. Likevel ble aktivitets-nivået vårt, særlig den publikums-rettete virksomheten, påvirket av omfattende byggearbeider i Veiten gjennom hele 2022, og den midlertidige flyttingen av kontorene våre til nabobygget i Markevn. 4c fra september.

Slagvåpen i metall med skaft og bøyle med fastmontert metallkule. Brukt i Bergen under 2. verdenskrig. Utlånt fra Justismuseet i Trondheim og utstilt på Gestapomuseet. Foto: Justismuseet

Elevene deltar på undervisningsopplegg i Gestapomuseet besøkte cellene og lyste med lommelykter på veggene for å lese inskripsjonene. Foto: Svein Arne Myhren/Stiftelsen Lenken.

Besøkstall

Gestapomuseet hadde totalt 2 055 unike ordinære besøk i åpningstidene mandager og gjennom gruppebesøk. Skolebesøket endte på totalt 2 748. De aller fleste skoleklassene kom i vårsemesteret. Skolestreiken som varte til ut i oktober, påvirket besøkstallet for høstsemesteret månedlig. Lektor Martin Eilertsen var tilsatt som museumsvert og omviser i to sommermåned og hadde ansvaret for den praktiske driften av museet. Museet var åpent tre dager i uken. Han loset 615 gjester gjennom utstillingene i løpet av sommeren; det var en halvering av besøkstallet forrige sommer.

Museumsassistent

Kristoffer Soltveit kom med som museumsassistent fra midten av september. Bidraget hans har vært avgjørende og en god avlastning for avdelingskoordinatoren i de mange hektiske arbeidsøktene i Gestapomuseet. Han lønnes gjennom NAV.

Aktiviteter og samarbeid

Det har vært tett samarbeid mellom avdelingskoordinator og Gestapomuseets forening gjennom hele året. Frivillige har vært til uvurderlig hjelp i det publikumsrettede arbeidet vårt. De har deltatt i undervisning av skoleungdom og tatt imot andre besøk utenom kontortiden.

Tre frivilligseminarer ble gjennomført, hhv. 9. februar, 4. mai og 20. september. På de to siste seminarer holdt Tor Jan Ropeid og Ole Loftaas foredrag.

Stiftelsen Lenken hadde to studenter fra UiB i praksis våren 2022. Kulturviterstudent Anna Sofie Valvatne og arkeologistudent Bendik Nilsen Bergendal la ned 200 timer hver i perioden februar til mai. De ga viktige bidrag til driften samtidig som de fikk prøve ulike arbeidsoppgaver ved institusjonen vår. Det bør også nevnes at flere elever i ungdomsskolen var innom og hadde arbeidslivspraksis samme våren

Ved graven.

Mel.: Vårt lif er en våg.

du ned under grønnsværets fred,
stene små skal til hvile du gå;
du trygt i din Frelzers favn,
ei sorg, ei smerte, ei savn. —
så kjær, vi sørge i lønn,
din grav med takk og med bønn.
este mål som vår livsgjerning vant
stoppe, hvor solstrålen randt;
ets kyst, bak stjernenes hær
å samles med dem, vi har kjær.
ss da, Herre, din kjærlighets ånd
i kampen din frelsende hånd.

Ved aftentide.

bak fjellet glider,
sig stjernenes hær.
mot natt det lider,
d mitt leie nær.
når lyset slukkes,
tro på dig,
, mens andre sover,
forlate mig.

t mot aften heller
å den siste dag,
i mulm g
r da du r
n som ba
til hvilen
den livets morgen,
es bak natt og død.

Håndverkssv. Forenings Sangforening

Gjennom 2022 var det samarbeid med flere museum og menneskerettighetsinstitusjoner, både regionalt og nasjonalt. Avdelingskoordinatoren vår i Gestapomuseet bidro til Bergens Sjøfartsmuseums foredragsrekke i februar og til en episode av Museumspodden i mars. Universitetet i Bergen og Høgskulen på Vestlandet benyttet i undervisning begge Gestapomuseet i samarbeid med oss.

VisitBergen var på besøk i utstillingen i februar og laget film om Gestapomuseet. Filmen ligger tilgjengelig på nettet og kan ha hatt positiv innvirkning på besøkstallet. Besøksprofilen har i alle tilfelle utviklet seg mot stadig flere utenlandske museumsgjester. I mars var regissør Stian Indrevoll og filmmannskapet hans i Gestapomuseet og gjorde opptak til dokumentarfilmen «Hva skjedde med Torstein Raaby?». Filmen var BIFF-aktuell samme høst og hadde kinopremiere i november.

I september var Gestapomuseet åpent under Kulturnatt, og det ble satt besøksrekord.

I oktober deltok Stiftelsen Lenken sammen med Gestapomuseets forening på Internasjonal Uke, både med kveldsåpent museum og stand på Torgalmeningen.

I november besøkte Dagmar Scholz og Reiner Stöcker fra Tyskland Gestapomuseet. De er med i forskningsprosjektet «Widerstand im Ruhrgebiet» som fokuserer på motstandsgrupper i Tyskland under krigen.

Gjennom hele 2022 var det et godt samarbeid med Rick's. De lånte oss velvillig lokale i nattklubben til «klasserom». Slik kunne undervisningsdelen av virksomheten gå nokså uhindret til tross for utfordringene knyttet til renovering i bygget og flytting av kontorer til nabobygget.

Utsnitt av begravellesblad fra Gestapomuseets samling.

Foto: Cathrine Løvaas/Stiftelsen Lenken

ESPELAND FANGELEIR 2022

Leiren på Espeland er i dag det norske svaret på fangeleirene fra 2. verdenskrig i Tyskland og Polen. Den er det eneste gjenværende, helhetlige anlegget av nazistenes mer enn 600 fangeleirer i Norge under krigsårene, og er i sitt slag antakelig også den best bevarte i hele Europa! Jugoslaviske krigsfanger bygget veien til anlegget, og leiren ble til dels reist av norske politiske fanger.

Omkring 2000 fanger satt i leiren under krigen. Etter krigen internerte leiren norske landssvikere, og fra 1948 samtlige tyske krigsforbrytere (med ett unntak). Da Sivilforsvaret overtok anlegget i 1952 ble det en del av «den kalde krigen». I november 2014 ble leiren fredet, og noen måneder senere overdro staten anlegget til stiftelsen. Leirens målgruppe er i særlig grad skoleelever på 9. trinn.

Fangearbeid i tre. Hjerter med påskrift "Espeland 1943". Foto: Cathrine Løvaas/Stiftelsen Lenken

Det totale antallet besøkende i leiren under året var 4.963. Mer enn 150 skoleklasser besøkte anlegget. Januar ble imidlertid merket av koronaepidemien. Senere på våren fikk vi skolestreiken. Skoleundervisningen på høsten var som vanlig beskjeden. Det var likevel stor aktivitet i Espeland fangeleir gjennom hele året. Espeland fangeleir venneforening nedla 5 679 frivillige arbeidstimer.

Flere restaurerings- og tilbakeføringsprosjekter ble gjennomført og/eller påbegynt ved hjelp av både bedrifter og frivillige. En bred variasjon av forefallende oppgaver ble gjennomført av «dugnadsgjengen» på mandagene. Vedhuset ble restaurert og leid ut til Stiftelsen Bryggen. Minneparken kom på plass. En rekke arrangementer også ble gjennomført, i stor grad i venneforeningens regi.

Dronefoto:
Bjørn Ottosen/Espeland fangeleir
venneforening

Fat i tre med ornamenter og tekst utført i sviteknikk. Produsert på Framnes folke-høgskule av gissel fra Telavåg etter 1942. Inngår i Stiftelsen Lenkens samling. Fatet er en gave gitt til stiftelsen av Kjell Samsonsen. Foto: Cathrine Løvaas/Stiftelsen Lenken

Besøksstall

Espeland fangeleir hadde totalt betalende 805 besøkende i åpningstidene, inkl. gruppebesøk. Antall skoleelever endte på totalt 3 650. De aller fleste skoleklassene kom i vårsemesteret. Skolestreiken som varte til ut i oktober, påvirket besøkstallene. I tillegg kommer 508 gjester som deltok på «Møteplassen».

Sommersesongen

Lektor Martin Eilertsen var tilsatt som museumsvert og omviser i to sommermåned og hadde ansvaret for den praktiske driften av museet to dager i uken. Frivillige holdt også museet åpent på søndager kl. 12.00-15:00. Til sammen 288 besøkte leiren under sommeren; det var en halvering av besøkstallet forrige sommer.

Byrådsleder Roger Valhammer hilste fra Bergen kommune i Espeland fangeleir ved fredsmarkeringen 8. mai 2022. Foto: Espeland fangeleir venneforening

Aktiviteter og samarbeid

Det har vært tett samarbeid mellom staben og Espeland fangeleir venneforening gjennom hele året. Frivillige har vært til uvurderlig hjelp i det publikumsrettede arbeidet vårt og i vedlikeholdet av leiren. Venneforeningen tok selv initiativ til arrangementet «Møteplassen», og hadde seks gjennomføringer.

Holocaust-dagene ble gjennomført i samarbeid med Rafto-stiftelsen over 6 seks dager der mer enn 400 elever deltok i undervisningsoppleggene. Holocaust-arrangementet 27. januar hadde Berit Reiselt som foredragsholder og Den jødiske forening i Bergen hadde egne innslag i markeringen. Håkon Nilsen sto for det kunstneriske bidraget.

Markeringen av fredsdagen 8. mai ble gjennomført på normalt vis. Ca. 250 mennesker deltok på arrangementet. Erling Mjelde holdt appell ved Espeland togstasjon. Byrådsleder Roger Valhammer holdt tale og la ned krans ved minnestøtten i leiren, og fylkesordfører Jon Askeland ga en hilsen til stiftelsen. Ragnar Tesdal og medmusikanter sto for det kunstneriske innslaget innendørs. Psykolog Heidi Wittrup Djup holdt foredrag om barns krisereaksjoner. Janusfabrikken har årlig sponset arrangementet.

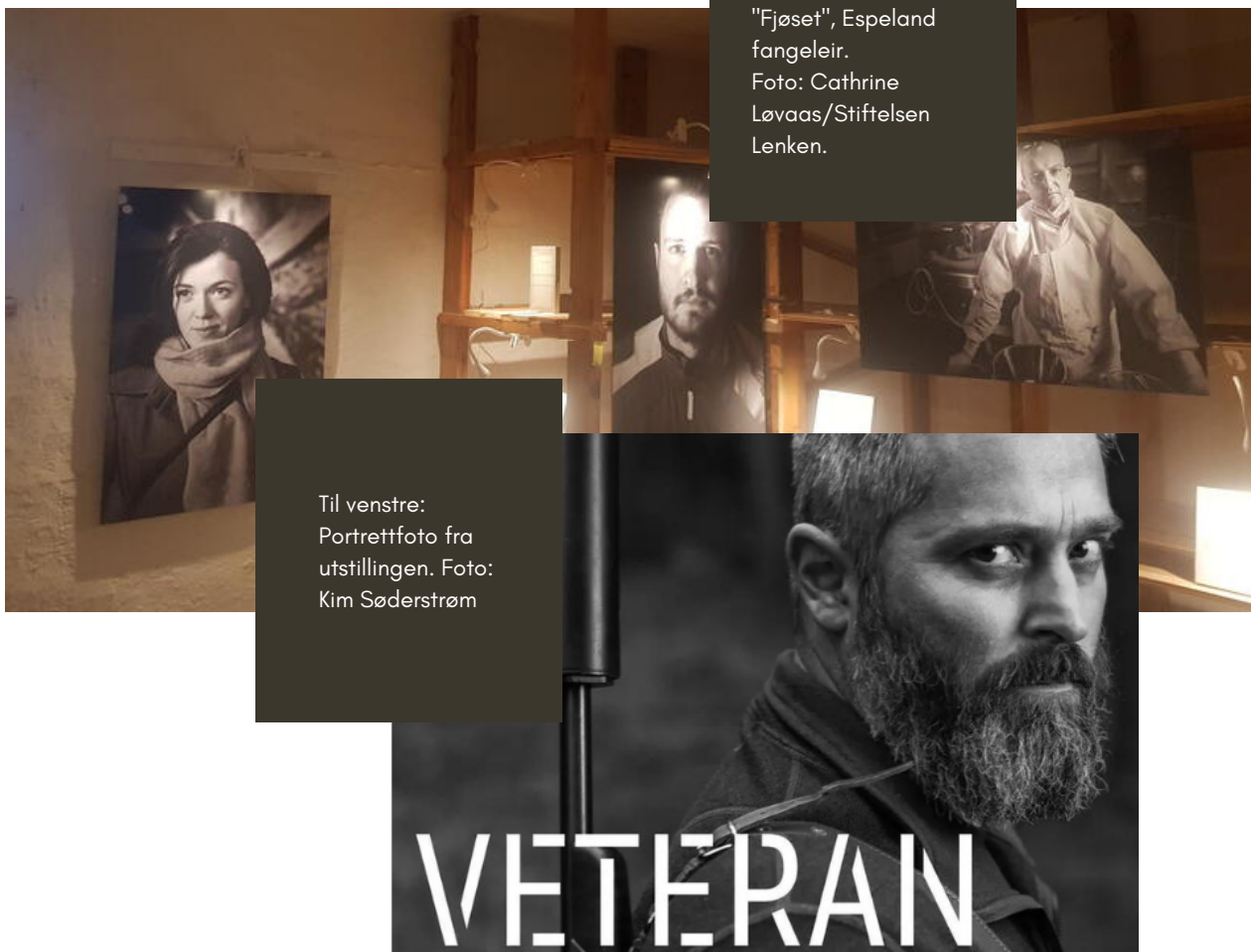
Etter flere dårlige erfaringer besluttet styret å begrense privat utleie av lokaler i leiren til kun aktive medlemmer i venneforeningen. Stiftelsen leier fremdeles ut lokaler til lag og foreninger. Tradisjonen tro støttet stiftelsen venneforeningens tradisjonelle juleavslutning. Det ble som alltid veldig hyggelig.

Vandreutstillinger

Bergenhus festningsmuseum hadde under året utstillingen "Den vanskelige freden" produsert av Stiftelsen Lenken, som sin temporære utstilling. Det ble satt opp en engelsk, tysk - og franskspråklig utstillingskatalog som del av samarbeidet. Vi takker Major Harald Gåsø for konstruktivt samarbeid.

Fotoutstillingen BIDRAG

Årets vandreutstilling i Espeland fangeleir var BIDRAG. Bildene er tatt av Kim Søderstrøm. Siden 2. verdenskrig har over hundre tusen nordmenn tjenestegjort i internasjonale FN-operasjoner, og har gjennom sitt bidrag i motsetning til de fleste andre nordmenn i vår generasjon opplevd hva krig innebærer. Utstillingen var en kombinasjon av foto, lyd og videomontasje.

Vedlikehold og tilbakeføring

Det er malt rom i Lottedelen, Brakke 3 og Admin.brakken. Badebrakken er malt utvendig. Det er malt en stor mengde ytterpaneler, klargjort for montering. Elektrikerne har bl.a. gjort oppgraderinger i Brakke 3 og i sikringsskapet i Fjøset, og utover dette en mengde forfallende arbeid.

Snekkerne har skiftet ut ytterpaneler på Kvinnebrakken, Kjøkkenet og Befalsmessen og på Nødaggregatet. Det er restaurert og kopiert vinduer og dører, samt andre ting. Vedhuset fikk solid oppjustering og ble lagt til rette for utleie til Stiftelsen Bryggen.

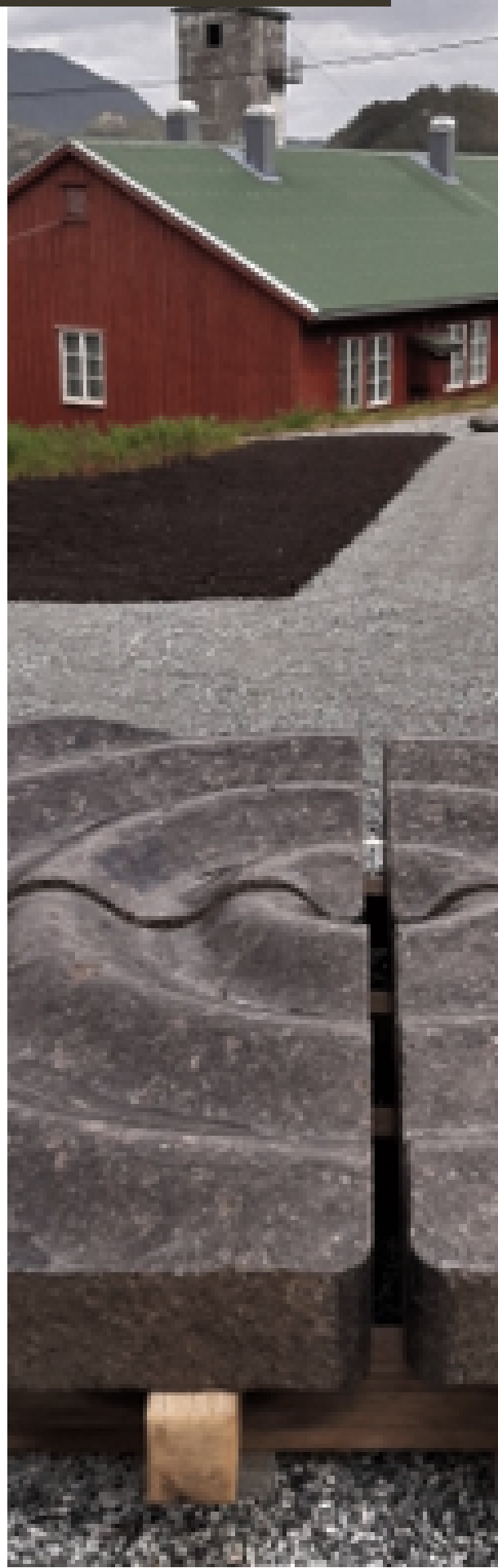
De utvendige murerarbeidene på Vaktboden er ferdigstilt. Det er gjort murerarbeid på trappen i Brakke 3, og arbeider på trappen foran Lenken er påbegynt. Det er klargjort vegger i kjelleren i Brakke 2. Det er også påbegynt murerarbeid på Nødaggregatet.

Ute er det fjernet skog. Gresset er klippet og et utall andre oppgaver er gjennomført fortløpende utendørs. Minneparken ble etablert med en fantastisk flott skulptur av John Audun Hauge.

Undervisning og arkivarbeid

Undervisningsgruppen har gjort en kjempestor innsats. Spesielt i våres var det travelt. Guidene har tatt imot grupper og enkeltbesøkende i leiren, og stilte også opp gjennom hele sommeren. Det er gjort verdifullt arkiv- og biblioteksarbeid, og en egen komite har arbeidet med å få laget tre korte filmer om Espeland fangeleir. Noen arbeidsoppgaver har vært så store at det er gitt timebetaling, det være seg utskifting av ytterpaneler, rekonstruksjoner av vinduer og dører eller snømåking. Til sammen har vi utbetalt over 200.000 kr. i timebetaling fordelt på 21 personer.

Skulpturen 'Ringer i vann' av John Audun Hauge er på plass i den nye minneparken i Espeland fangeleir. Foto: Stiftelsen Lenken

FRIVILLIGHETSAMBASSADØR

Ragnhild Villanger mottok utnevnelsen "Leirens historieforteller" på venneforeningens julefest 2022. Foto: Bjørn Ottosen/Espelend fangeleir venneforening

Hurra for ungdommen!

Ragnhild Villanger er en av de frivillige ildsjelene knyttet til Lenken. Hun regner seg som en «løsarbeider» i Espeland fangeleir. Det frivillige arbeidet i leiren anbefaler hun på det varmeste. «Du kan stille når du vil. Du trenger ikke stå frem og holde foredrag, eller synge solo. Her er en jobb for alle som vil gjøre noe utenfor heimen.» Hun anbefaler alle å stikke innom. «Det går jo an å komme opp for bare å se hvordan vi har det. Hvis dette er noe for folk, så kan de bli værende her. Vi er så greie. Det er helt ufarlig å komme oppom, kaffe har vi. Her er det kjekt å være til tross for det tragiske stedet det faktisk er.»

Selv tar hun imot besøksgrupper, bidrar til kulturarrangementene osv., men den pensjonerte læreren er nok likevel spesielt engasjert i skoleundervisningen i Espeland fangeleir. «Å ta del i undervisningen er en ren berikelse. Vi har ca. 4 000 elever i leiren under et normalår. De kommer gjerne med buss, for vi ligger jo litt utenfor løypa.» Men det er også alvor: «Når disse elevene kommer med hopp og sprett ut av bussen, og kommer inn i det som heter Kvinnebrakken der de får en innføring i leirens historie, så ser du på dem at det er noe som skjer. Vi ser at dette er noe annet enn skolebøkene.»

Undervisningen har en tydelig profil: «Vi snakker ganske mye om menneskerettigheter og den totale mangelen på menneskerettigheter som var under krigen. Og vi får en gylden anledning til å takke og minnes de tapre kvinner og menn som var i motstandsbevegelsen og turte å stå opp for at vi skulle få friheten tilbake i 1945.» Det er i hovedsak elever på 9. trinn som besøker leiren. «De er en herlig gruppe,» synes Ragnhild. «Akkurat i denne alderen er de veldig morsomme.» Hun konstaterer likevel at det også er mange som sliter. «Jeg tror ikke at alle forbildene ungdommene har alltid bidrar like positivt.» Hun er likevel ikke i tvil om sin dom: «Hurra for ungdommen.»

Den Norske Natzweiler –
og Dachaukomité
mottok i 2022 Stiftelsen
Lenkens formidlingspris.
Foto: Cathrine
Løvaas/Stiftelsen Lenken

PRISUTDELINGER

Stiftelsen Lenkens formidlingspris

Den Norske Natzweiler- og Dachaukomité mottok stiftelsen formidlingspris for 2022. Prisen fikk de for sitt arbeid med formidling av norsk krigs- og fangehistorie fra 2. verdenskrig, som personlige og autentiske vitneskildringer, og gjennom etablering av Norsk fangeregister. Arbeidet styrker bevisstheten om at menneskerettighetsbruddene har rammet oss selv, og derfor også kan skje igjen. Vinneren har sikret fangenes minne og identitet, og lar oss fatte enkeltindividenes betydning gjennom formidlet historisk kunnskap.

Juryen bestod av Hanne Sophie Greve, Magne Raundalen og Solveig Moldrheim som har hatt sittet i juryen i flere år. Vi takker juryen for dette arbeidet.

Elevkonkurransen

I vår årlige elevkonkurransen ble det kåret to vinnere på delt 1. plass, begge fra Voss gymnas, Mathilde Tøyen og Oda Marie Myhre. Begge bidragene har et godt, klart og tydelig grafisk uttrykk, med en levende og spennende formidling av et alvorlig tema. Tegneserieformatet til vinnerne kombinerer det kunstneriske med det narrative, der veien ut av depresjon og vanskelige forhold går gjennom vennskap og medmenneskelighet. Begge vinnerne hever nivået på hvordan vi forholder oss til andre i en tidvis tung verden.

Kulturmiljø på Laksevåg, Bergen. På bildet ser vi sambandsbunkers bygget under 2. verdenskrig der Laksevåg Kulturhistoriske forening har sine utstillinger i dag. Foto: Laksevåg Kulturhistoriske forening, www.lamus.no

FAGLIGE SAMARBEIDS PARTNERE

Kunnskapsdepartementet
Forsvarsdepartementet
Vestland fylkeskommune
Bergen kommune
Raftostiftelsen
ARKIVET freds- og menneskerettighetscenter
Falstadsenteret
Narviksenteret
HL-senteret
Forsvarsmuseene
Nansen Fredssenter
Aktive fredsreiser
Hvite busser
Det europeiske Wergelandsenteret
22. juli-senteret
Det jødiske museet i Trondheim
Det jødiske samfunn i Bergen
Nobels Fredssenter
Demokratinetverket
Krigsmuseene
MuseumVest
Spillhuset
Memoar
Tidsreiser AS
Laksevåg kulturhistoriske forening
Stiftelsen Bryggen og Thetamuseet
Bergenhus festningsmuseum
Den Norske Natzweiler - og Dachaukomite
Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)
Kultur-IT
Universitetet i Bergen
Amatørkulturrådet i Bergen
Arkivverket
Arkivforbundet

Mange av de nevnte institusjonene ovenfor samarbeider vi med gjennom Nettverk for holdningsskapende formidling.

VIRKSOMHETENS FORMÅL

Stiftelsen Espeland fangeleir ble stiftet i 2000, og i 2015 kom hele Espeland fangeleir i stiftelsens eie. I 2020 inngikk Stiftelsen Gestapohuset i Veiten i samme stiftelse og fikk det midlertidige navnet Stiftelsen Espeland fangeleir og Gestapohuset i Veiten 3. I 2021 tok vi navnet Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir.

Virksomhetens overordnede mål fremgår tydelig av formålsparagrafen i stiftelsens vedtekter av 28.08.2021:

Stiftelsen har som formål å rekonstruere og bevare Gestapos hovedkvarter i Veiten 3. og Espeland fangeleir, for å sikre for etterslekten minnet om nordmenn som ga sitt liv og sin helse i frihetskampen 1940-1945. Stiftelsen skal arbeide for å bygge opp et levende museum og kompetansesenter knyttet til fangebehandling og fredsarbeid.

Illustrasjonsfoto

LENKENS ORGANISASJON

Administrasjonen:

Tor Dishington Johansen, daglig leder

Anita Hansen lange, undervisningsleder

Svein Arne Myhren, avdelingskoordinator, Gestapomuseet

Cathrine Løvaas, administrasjonsmedarbeider (frem til 1. juli 2022)

Kristoffer Soltveit, museumsassistent (fra 1. september 2022)

Under rådsmøtet 8. juni ble det vedtatt noen forandringer og utskiftninger i stiftelsen styre.

Styret:

Arild Horn Valgt til 2024. Styreleder til 2023

Dag Steinfeld Valgt til 2024

Monica Mæland Valgt til 2024

Per Kristian Sebak Valgt til 2024

Elin Mortensen Valgt til 2024

Torgeir Skorgen Valgt til 2023

Bodil Friele Valgt til 2023

Elin Strand Valgt til 2023

Ole Bull Valgt til 2023

Varamedlem:

Kolbjørn Valestrand Valgt til 2023

Petter Bentsen Valgt til 2024

Margareth Hagen gikk ut av styret. Stiftelsen takker henne for innsatsen.

Per Kristian Sebak, tidligere varamedlem, gikk inn som ordinært medlem.

Vi ønsket velkommen Monica Mæland som nytt ordinært medlem, og

Petter Bentsen som nytt varamedlem. Dag Steinfeld ble på påfølgende styremøte gjenvalgt som nestleder.

Det ble avholdt seks ordinære styremøter i 2022 + et ekstraordinært.

Rådet:

Ivar Johannessen	Valgt til 2023	Leder for 1 år
Trond Mohn	Valgt til 2024	
Per H. Martinsen	Valgt til 2024	
Knut R. Nergaard	Valgt til 2023	
Trond Petter Abrahamsen	Valgt til 2023	
Tor Jan Ropeid	Valgt til 2023	
Line Tresselt	Valgt til 2024	
Ole Johan Hauge	Valgt til 2024	
Arne Buanes	Valgt til 2024	

Valgkomitéen:

Ivar Johannesen, Knut Nergaard, Line Tresselt.
Det var ingen forandringer i rådet 2022.

Det ble avholdt ett rådsmøte i løpet av 2022.

Gestapomuseets forening og Espeland fangeleir venneforening er egne organisasjoner som leverer egne årsrapporter, men deres aktiviteter er en integrert del av stiftelsens drift. Dette fremgår ikke minst av gruppene og utvalgene som er listet opp i det følgende.

GRUPPER OG UTVALG

Gestapomuseets forening

Ca. 100 medlemmer, 16 svært aktive.
Tor Jan Ropeid er foreningens leder.

Foreningens arbeid er knyttet til undervisning og museumsfaglig arbeid og kan deles inn i to grupper:

Undervisningsgruppen

Avdelingskoordinatoren organiserer de frivillige i undervisningen (ca. 5 aktive frivillige).

Utviklingsgruppen i Gestapomuseet

Ansvarlig for utvikling av utstillingen i museet og de tilknyttede digitale plattformene (5 medlemmer).

Espeland fangeleirs venneforening

Ca. 200 medlemmer, 25–30 svært aktive. Ole Johan Hauge overtok som leder av venneforeningen våren 2022 etter Harald Lavik. Hver mandag samles dugnadsgjengen i Espeland fangeleir. Mellom kl. 10:00 og 14:00 utføres en rekke oppgaver. De frivillige er fordelt på flere grupper, men ut over disse gjør mange allment forfallende arbeid.

Malergjengen

Maler interiør og eksteriør (5 personer).

Snekkergruppen

Utfører ulike typer snekkerarbeider, ikke minst utskifting av ytterpaneler (5 personer).

Restauratører

Restaurerer og kopierer gamle vinduer, dører o.a. (2 personer).

Filmgruppen

Arbeider med stiftelsens arkivmateriale i Espeland fangeleir (3 personer).

Kjøkkengruppen

Ansvarlig for gjennomføring av bevertning knyttet til arrangementer (2–6 personer).

Bibliotek

Samlingen består av bokgaver og vokser raskt (1 person).

Arkivgruppen

Skanner og organiserer ulikt materiale i våre arkiver (2 personer)

Elektrogruppen

Vedlikehold og oppjustering av det elektriske anlegget (2 personer).

Arrangementskomitéer

Det opprettes komitéer for hvert arrangement i leiren (varierende antall)

Skolegruppen

Ansvaret for formidling til skoleklasser i Espeland er underlagt undervisningsleder (ca. 8 personer).

Søndagsguidene

Omvisere på søndager (ca. 16 personer).

Stiftelsen Lenkens formidlingspris

En egen jury sammensatt av eksterne ressurspersoner (3 medlemmer + frivillig sekretær fra Gestapomuseets forening). Prisen deles ut 8. mai.

Skolekonkurransens komité og jury

En egen komité bestemmer tema og format for den årlige konkurransen (3 personer+ undervisningsleder)

En egen jury sammensatt av eksterne ressurspersoner (3 personer+ undervisningsleder). Prisen deles ut 8. mai.

HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Daglig leder har hovedansvaret for HMS-arbeidet i stiftelsen. HMS-saker tas opp på jevnlige personalmøter. Det er en ulempe at Espeland fangeleirs venneforening ikke har egen HMS-ansvarlig.

Stiftelsen forvalter gamle bygg med stort behov for utbedring, også mht. sikring av et godt arbeidsmiljø. Brannsikring står sentralt, og det gjennomføres årlige brannøvelser og testing av brannvernutstyr.

Det har ikke vært meldt om skader eller ulykker knyttet til driften i 2022. I staben har det vært registrert en del sykefravær, men det har ikke vært store utfordringer knyttet til dette.

Fordeling mellom menn og kvinner i styret, rådet og staben varierer. Totalt utgjør andel kvinner i hele organisasjonen 26%. Tallet er for lavt og stiftelsen arbeider aktivt for utjevning. Styret består av 7 menn og 4 kvinner. I Rådet sitter 7 menn og 1 kvinne. Blant stabens fast ansatte er det 3 menn og 1 kvinne. Særlig bør en utjevning skje i rådet. Det er også et mål å øke flerkulturell representasjon.

Arbeidsmiljøet anses som godt. Alle de ansatte er organiserte. Virksomheten medfører ikke forurensing eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljøet.

ØKONOMI 2022

Stiftelsen har god økonomisk kontroll, selv om det har vært noen usikkerheter under året. Vi har svært god kommunikasjon med regnskapsfører Randi Steffensen hos Godt Regnskap AS og statsautorisert revisor Rune Mydland hos KPMG.

Imidlertid er det svært kostbart å håndtere den store bygningsmassen i Espeland og husleien i Gestapohuset. Vi klarer ikke å svare tilstrekkelig på etterspørselen fra skolene og øvrig publikum med vår beskjedne finansiering.

For 2022 hadde vi budsjettert med et underskudd på kr. 340.000, for å beholde Cathrine Løvaas ytterligere et halvt år. Utover dette fikk vi noen ubudsjetterte utgifter, bl.a. kr. 150 000 for å rette jordfeil i det elektriske anlegget i leiren, og kr. 270 000 til restaureringen av vedhuset.

Til vedhuset fikk vi imidlertid kr. 60 000 i støtte fra venneforeningen, samt leieinntekter fra Stiftelsen Bryggen. Det var lenge stor usikkerhet ang. våre utlegg til busstransport av skoleelever. Heldigvis dekket Bergen kommune kostnaden på kr. 269.000, men vi kunne ikke hjelpe skolene med busstransport i høst-semesteret.

Støtten fra Perestrojka AS på kr. 500 000 var selvsagt svært velkommen, og ble satt av til delvis å dekke de økede leiekostnadene i Veiten 3 de neste årene.

De relativt store arbeidene med minneparken i leiren fikk vi dekket inn gjennom offentlig og privat støtte, inkl. kr. 60 000 fra venneforeningen i leiren. De ulike restaurerings- og tilbakeføringsprosjektene knyttet til den fredede bygningsmassen fikk vi til stor del dekket gjennom tilskudd fra Fylkeskonservatoren. Andre prosjekter ble likeledes dekket inn av egne tilskudd.

For å spare kostnader benytter vi kvalifiserte pensjonister på timebetaling for spesifikke arbeidsoppgaver, spesielt knyttet til restaureringsarbeider. Til sammen utbetalte vi over 200.000 kr. i timebetaling fordelt på 21 personer.

Billett- og leieinntektene i stiftelsen er relativt små og utgjør en beskjeden del av våre budsjetter.

STØTTE 2022

Driftstøtte fra det offentlige:

Kunnskapsdepartementet (U.dir)

Kr. 2 000 000

Bergen kommune

Kr. 1 245 000

Vestland fylkeskommune

Kr. 230 000

Strømstøtte

Kr. 123 146

Kulturdepartementet

Kr. 25 000 (gaveforsterkning)

Prosjektstøtte fra det offentlige:

Bergen kommune

Kr. 632 000 (inkl. støtten til minneparken på kr. 585 000)

Vestland fylkeskommune

Kr. 476 663 (inkl. støtten fra Fylkeskonservatoren på kr. 289 875)

Forsvarsdepartementet

Kr. 226 555

Driftsstøtte fra det private:

Perestrojka AS:

Kr. 500 000

Div. sponsorer kr. 5 000 - 25 000:

Kr. 107 500

Prosjektstøtte fra det private:

Sparebankstiftelsen

Kr. 125 000

Espeland fangeleir venneforening

Kr. 120 000

Fritt Ord

Kr. 100 000

Ildsjelfondet

Kr. 70 500

Eckbos legat

Kr. 30 000

ÅRSREGNSKAP 2022

Stiftelsen Lenken
Gestapohuset og Espeland Fangeleir

Org. nr. 881 585 952

Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir

Resultatregnskap

Driftsinntekter og -kostnader	Note	2022	2021
Salgsinntekter		16 254	18 285
Andre inntekter	1, 2	<u>6 562 861</u>	<u>7 129 283</u>
Sum driftsinntekter		<u>6 579 115</u>	<u>7 147 568</u>
Varekostnad	3	34 458	12 321
Lønnskostnad	4	3 189 352	3 080 819
Ordinære avskrivninger	1	131 710	289 984
Andre driftskostnader		<u>3 343 758</u>	<u>2 757 772</u>
Sum driftskostnader		<u>6 699 279</u>	<u>6 140 895</u>
Driftsresultat		<u>-120 164</u>	<u>1 006 672</u>
Renteinntekter		45 027	13 986
Rentekostnader		135	1 148
Andre finanskostnader		<u>0</u>	<u>31 451</u>
Resultat av finansposter		<u>44 892</u>	<u>-18 703</u>
Årets resultat	5	<u>-75 271</u>	<u>987 969</u>
Overføringer			
Avsatt til annen egenkapital		<u>924 729</u>	<u>987 969</u>
Sum overføringer		<u>924 729</u>	<u>987 969</u>

Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir

Balanse pr. 31.12.2022

EIENDELER	Note	2022	2021
ANLEGGSMIDLER			
Varige driftsmidler			
Tomter og bygninger	4	446 800	455 000
Driftsløsøre, inventar o.l.	4	<u>1 193 990</u>	<u>1 238 500</u>
Sum anleggsmidler	1	<u>1 640 790</u>	<u>1 693 500</u>
OMLØPSMIDLER			
Varer			
Varelager		19 080	44 140
Fordringer			
Andre kortsiktige fordringer		65 309	49 238
Bankinnskudd, kontanter e.l.			
Bankinnskudd, kontanter o.l.		<u>4 692 295</u>	<u>4 504 836</u>
Sum omløpsmidler	1	<u>4 776 684</u>	<u>4 598 484</u>
SUM EIENDELER		<u>6 417 474</u>	<u>6 291 984</u>

Stiftelsen Lenken. Gestapohuset og Espeland fangeleir

Balanse pr. 31.12. 2022

EGENKAPITAL OG GJELD	Note	2022	2021
EGENKAPITAL			
Innskutt egenkapital			
Grunnkapital /Forvaltningskapital		50 000	50 000
Sum innskutt Egenkapital/Forvaltningskapital		50 000	50 000
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital		5 654 621	4 729 892
Udisponert egenkapital		-1 000 000	0
Sum opptjent egenkapital		4 704 621	4 779 892
Sum egenkapital	5	4 704 621	4 779 892
GJELD			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		79 639	43 763
Skyldige offentlige avgifter		177 518	231 603
Annen kortsiktig gjeld		1 455 696	1 236 726
Sum kortsiktig gjeld		1 712 853	1 512 092
Sum gjeld		1 712 853	1 512 092
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		6 417 474	6 291 984

Note 1 - Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapskikk for små foretak. Stiftelsen er ikke skattepliktig.

Inntekter og kostnader

Salg av varer og tjenester inntektsføres ved levering. Kostnader sammenstilles med tilhørende inntekt.

Tilskudd og gaver inntektsføres når stiftelsen har mottatt disse, så fremt de ikke er øremerkede. For øremerkede midler og tilskudd blir inntektsføring utsatt til de faktisk blir benyttet.

Øremerkede midler, f.eks. istandsettingsmidler og andre tilskudd til vedlikehold, drift og formidling regnskapsføres brutto som driftsinntekter, mens tilhørende kostnader regnskapsføres som lønn, driftskostnader eller aktiveres dersom de kvalifiseres til balanseføring.

Utgifter til vedlikehold og rehabilitering kostnadsføres. Utgifter til anskaffelser av driftsmidler, inventar og utstyr til formidling eller tilrettelegging av utstillinger balanseføres.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmiddel/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som ikke forventes å være forbigående. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives planmessig. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Note 2 Tilskudd

Stiftelsen har i 2022 mottatt en rekke tilskudd til drift og vedlikehold, herunder bl.a.:

Bergen kommune	kr 1 885 194
Utdanningsdirektoratet	kr 2 000 000
Vestland Fylkeskommune	kr 706 663
Perestrojka AS	kr 500 000
Forsvaret	kr 226 555

Stiftelsen har inntektsført tidligere utbetalt gaveforsterkningsmidler med kr 1 000 000.

Note 3 Lønnskostnader og antall årsverk

Lønnskostnader

	2022	2021
Lønninger	2 710 201	2 565 650
Arbeidsgiveravgift	401 521	374 814
Pensjonskostnader	54 464	109 240
Andre ytelser	23 166	31 115
Sum	3 189 352	3 080 819

Selskapet har i 2022 sysselsatt 4 årsverk

Note 4 Anleggsmidler

	Bygning og tomt	Maskiner og anlegg	Driftsløsøre, inventar o.l.	Sum
Anskaffelseskost pr. 01.01.22 + Tilgang kjøpte driftsmidler	553 396	80 000	2 034 986 79 000	2 668 382 79 000
= Anskaffelseskost 31.12.22	553 396	80 000	2 113 986	2 747 382
Akkumulerte avskrivninger 31.12.22	106 596	80 000	919 996	1 106 592
= Bokført verdi 31.12.22	446 800	0	1 193 990	1 640 790
Årets ordinære avskrivninger	8 200		123 510	131 710
Økonomisk levetid	67 år	5 år	5 år	

Note 5 Egenkapital

	Grunnkapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Pr. 31.12.2021	50 000	4 729 892	4 779 892
Årets resultat		924 729	924 729
Pr. 31.12.2022	50 000	5 654 621	5 704 621

Note 6 Gaveforsterkningsmidler

Ubenyttede gaveforsterkningsmidler er avsatt som kortsiktig gjeld

Avsatte midler 1.1.2022	1 000 000
Bruk i 2022	0
Avsatte midler 31.12.2022	1 000 000

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Monica Mæland
Styremedlem

Serienummer: 9578-5999-4-1089249
IP: 213.52.xxx.xxx
2023-03-29 12:53:33 UTC

Tor Dishington Johansen
Daglig leder

På vegne av: Stiftelsen Lenken, Gestapohuset og Espe...
Serienummer: 9578-5999-4-1999205
IP: 193.213.xxx.xxx
2023-03-29 12:57:56 UTC

Ole Bull
Styremedlem

Serienummer: 9578-5995-4-650344
IP: 212.251.xxx.xxx
2023-03-29 13:03:23 UTC

Torgeir Skorgen
Styremedlem

Serienummer: 9578-5999-4-1205995
IP: 129.177.xxx.xxx
2023-03-29 14:19:32 UTC

Per Kristian Sebak
Styremedlem

Serienummer: UN:NO-9578-5993-4-1734832
IP: 213.239.xxx.xxx
2023-03-29 15:15:14 UTC

Bodil Friele
Styremedlem

Serienummer: 9578-5998-4-2401235
IP: 77.18.xxx.xxx
2023-03-29 23:11:02 UTC

Penneo Dokumentnøkkel: QP68X-101D-MUJA1V-LMTS6-SXUWW-VEE7Q

PENNEO

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur".
De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Arlid Horn Styreleder

Serienummer: 9578-5999-4-1251076

IP: 62.16.xxx.xxx

2023-03-30 14:09:06 UTC

Elin Helen Mortensen Styremedlem

Serienummer: 9578-5999-4-1044149

IP: 77.18.xxx.xxx

2023-03-31 14:23:28 UTC

Dag Steinfeld Nestleder

Serienummer: 9578-5999-4-1571725

IP: 91.123.xxx.xxx

2023-04-05 07:06:03 UTC

Elin Strand Styremedlem

Serienummer: 9578-5993-4-1745683

IP: 80.213.xxx.xxx

2023-04-08 14:51:03 UTC

Penneo Dokumentnøkkel: QP68X-I0-ID-MJIA TV-LMT56-SXUWW-VEE7Q

Dokumentet er signert digitalt, med **Penneo.com**. Alle digitale signatur-data i dokumentet er sikret og validert av den datamaskin-utregnede hash-verdien av det opprinnelige dokument. Dokumentet er låst og tids-stemplet med et sertifikat fra en betrodd tredjepart. All kryptografisk bevis er integrert i denne PDF, for fremtidig validering (hvis nødvendig).

Hvordan bekrefter at dette dokumentet er originalen?

Dokumentet er beskyttet av ett Adobe CDS sertifikat. Når du åpner dokumentet i

Adobe Reader, skal du kunne se at dokumentet er sertifisert av **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com>. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret.

Det er lett å kontrollere de kryptografiske beviser som er lokalisert inne i dokumentet, med Penneo validator - <https://penneo.com/validator>

PERSPEKTIVER ETTER 2022

Forutsetninger

Espeland fangeleir og Gestapomuseet inngikk i samme stiftelse i 2020. Slik ville vi befeste og utvikle vår ambisjon om å etablere et episenter for historiebasert freds- og menneskerettighetsarbeid i vestlandsregionen, spesielt rettet mot ungdom. Vi fortsetter dette arbeidet intensivt og ser på mulighetene av ytterligere utvidelser.

Med utgangspunkt i høy kompetanse og faglighet skal vi styrke engasjementet for å bidra positivt i samfunnsutviklingen, lokalt og globalt. Vi formidler formativ refleksjon over hva som skjer når menneskeverdet undergraves, og inspirerer til kritisk tenkning for å forme selvstendige og konstruktive medborgerskap.

Ideologien som utsløste 2. verdenskrig er den sterkeste manifestasjonen av høyrradikalisme satt i system, der vold ble brukt metodisk for å undergrave menneskeverdet. Nazismen tjener som det beste eksemplet på farene med konspirasjonsteorier, pseudovitenskap og misinformasjon.

Kunnskapsproduksjon

Læringseffekten av å bruke historiske bygg og minnesteder knyttet til nazismen som ramme for undervisning og diskusjon er velkjent. De autentiske anleggene vi forvalter har et enormt potensial for undervisning. Denne kombinasjonen av formidling, kunnskapsproduksjon og kulturarvforvaltning utgjør en kraftpakke for sikring av demokratiske verdier.

Med stiftelsens fantastiske historiske utgangspunkt kan vi ikke ha lavere ambisjoner enn å bli ledende på formidling knyttet til menneskeverdet, menneskerettigheter, demokratisering og aktiv samfunnsdeltakelse overfor vår unge. Dette inkluderer også et tungt faglig arbeid opp mot skolene og lærerkorpset vårt.

Slik vil vi også bidra til å utvikle der kraftfulle kompetanseverktøyene som er nødvendige for å følge opp de utmerkede føringene i læreplanens overordnede del. Vår formidling er forskningsbasert, og på lengre sikt ønsker vi å bygge opp et nasjonalt forskningscenter knyttet til vår overordnede tematikk.

Samlet vil vår strategi gi betydelige synergieffekter. Det vil være enkelt å igangsette og følge opp forskningsprosjekter og nyskapende undervisningsopplegg. Kurslederne og pedagogene har naturligvis stor fordel av den enkle tilgangen til forskningskompetansen. Slik kan vi se for oss et dynamisk møtepunkt for erfaringsutveksling og kompetansebygging.

Strategiske mål

Vi fastholder vårt langsiktige mål om å bli en post i kap. 224 på statsbudsjettet. Vi ønsker således å inngå i et fellesskap med HL-senteret, Arkivet, Falstadsenteret og Narviksenteret. Disse organisasjonene arbeider for fred og menneskerettigheter med 2. verdenskrig som tematisk utgangspunkt. Vestlandet er den eneste landsdelen i Norge som mangler dette.

Støtten fra Kunnskapsdepartementet blir på kr. 2 000 000 i 2023, som i fjor. Bergen kommune bevilger oss kr. 1 278 000 i 2023 over fast linje, og har i tillegg lovet en ekstra million for 2023, samt kr. 200 000 til undervisningsopplegget i Espeland fangeleir. Vi må intensivere vårt arbeid opp mot Vestland fylke, ikke minst med å bli mer synlige.

På denne bakgrunnen vil vi fortsette å svare konstruktivt på de overordnede føringene i læreplanen og de statlige tilsagnene. Vi skal mer enn oppfylle Bergen kommunes sunne kvalitetskrav til arbeidet opp mot barn og unge, frivillighetskultur og kulturvern. Videre skal vi ekspandere vår oppbyggelige tilstedeværelse i Vestland fylke.

Likevel må det konstateres at vi pr. i dag er alvorlig underfinansiert. Forvaltningen av våre bygg og lokaler er enormt kostbar. Det er frustrerende at vi ikke kan ta ut mer av vårt fantastiske potensial for formidling og samfunnsdeltakelse. Presset på stiftelsens fire faste ansatte og de frivillige er stort.

Profesjonalisering

Stiftelsen er i en vanskelig fase – profesjonaliseringsfasen. Det er en utfordring når en organisasjon øker antallet ansatte og samtidig skal samarbeide med og hensynta frivilligheten. Stiftelsen har to tilknyttede selvstendige venneforeninger med mange aktive frivillige som krever spesiell oppmerksomhet.

Vi er avhengige av samarbeidet med de fantastiske frivillige. Når stiftelsen selv profesjonaliseres ser vi et strekk i organisasjonen som de frivillige kan oppfatte som fremmedgjørende. Samtidig stiller det offentlige stadig høyere krav til frivilligheten. Den må bl.a. forholde seg til flere interesser samtidig, og balansere kravene fra disse.

På den ene siden gjør denne balansegangen at frivillige organisasjoner egner seg til å løse samfunnsproblemer. De kan forholde seg til offentlige mål samtidig som de mobiliserer folk til frivillig innsats. På den annen side skaper denne balansegangen kompliserte styringssystemer og utfordrende dynamikker i organisasjonene.

Det er viktig at stiftelsen bidrar til å implementere kunnskap om disse elementene blant våre frivillige. Nye tider medfører nye krav, og det er viktig å belyse hvordan for eksempel markedsføring, digital kommunikasjon, søknadsprosesser og annen type profesjonalisering forandrer tradisjonelle styringsmåter.

Økte krav til profesjonalisering overfor de frivillige kan føre til brudd på den psykologiske kontrakten mellom stiftelsen og de frivillige, med tap av motivasjon som konsekvens. Utfordringen er å etablere gode interne styringssystemer uten at de frivillige samtidig føler seg fremmedgjort. Det legger ekstra press på stiftelsen.

Profesjonaliserte, frivillige organisasjoner med en ledelsesform modellert etter næringslivet kan bidra til samfunnseffektivitet og gode tjenester, men er ikke nødvendigvis best egnet dersom målet er deltagelse og mulighet til å uttrykke behov og meninger. Det handler også om kulturforskjeller i de ulike organisasjonene. Vi må løse dette sammen.

"Praksisen med
tilgivelse er vårt
viktigste bidrag
til helbredelsen
av verden."
— Marianne
Williamson

"Når ting forandres
seg inne i deg, så
forandrer ting seg
rundt deg."
— ukjent

"Velg dine kamper
med omhu. Noen
ganger er fred
bedre enn å ha
rett."
— Ukjent

"Fred er så
vanskelig arbeid.
Vanskeligere enn
krig. Det krever
større innsats å
tilgi enn å drepe."
— Rae Carson,
The Bitter Kingdom

"Det er ikke nok å
snakke om fred. Man
må tro på den. Og
det er ikke nok å
tro på den. Man må
arbeide med den."
— Eleanor Roosevelt

"Fred er ikke
fravær av konflikt;
det er evnen til å
håndtere konflikt
med fredfulle
midler."
— President Ronald
Reagan

MULIGE UTVIDELSER

Høyanger fredssenter

Stiftelsen har hatt flere besøk i Høyanger for å kartlegge mulighetene for å etablere en egen avdeling i Høyanger. Under krigen var det et eget Gestapo-hovedkvarter på tettstedet. Bygget som ble benyttet for formålet står fremdeles og eies og brukes av Hydro Aluminium Høyanger. Planen er å etablere et historiebaseret freds- og menneskerettighetscenter som et bredt anlagt undervisningstilbud for hele nordre del av Vestland fylkeskommune, som mangler et slikt tilbud.

Høyanger kommune har tatt forslaget svært godt imot, og vil stille til disposisjon et eget hus. Hydro stiller velvillig det historiske bygget til disposisjon for undervisningsformål. Det gjenstår en del arbeid for å få kabalen til å gå opp, ikke minst i forhold til finansieringen av driften, men vi er svært optimistiske. Vi tror at både regionens kommuner, fylke og stat vil se verdien av dette prosjektet.

Stiftelsen Lenken, en paraplyorganisasjon? Her ser vi de ansatte i stiftelsen på besøk i Høyanger sammen med representanter fra Høyanger historielag, foran den gamle Gestapohuset. Faksimile fra avisen Ytre Sogn.

Lenken-senteret

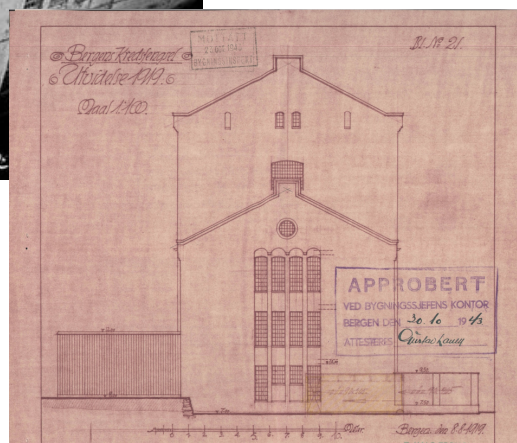
Det gamle kretsfengselet ligger ubrukt midt i Rådhuskvartalet i Bergen sentrum, i byens demokratiske episenter. Vi mener bygget representerer fantastiske muligheter for holdningskapende formidling overfor ungdom. Fengselet vil kunne bli et enestående og nyskapende opplevelsessenter.

Det kan brukes for å lære ungdom om politiske prosesser og gi valgkompetanse. Men bygget kan på langt bredere basis også bidra til utvikling og sikring av samfunnsetisk bevissthet og identitet. Det vil kunne inspirere til samfunnsdeltakelse og forme aktive medborgerskap.

Vi ønsker at det gamle kretsfengselet skal bli et innovativt samfunnsetisk svar på Vil Vite-sentrene for ungdom, et gøyalt «klatresenter» for demokratiske verdier. Med Lenken-senteret vil vi etablere en modell som kan inspirere til etterfølgelse nasjonalt og internasjonalt. Forslaget er presentert for politikerne i Bergen i 2022, og er godt tatt imot.

Bergen kretsfengsel med luftgård i den karakteristiske Panoptikon-formen slik fengsler bygget etter Philadelphiamodellen ofte fikk. Foto: Bergens Tidende. Tegning fra Bergens kommunes byggesaksarkiv.

MED OSS INN I FREMTIDEN

Magnus M. Thunestvedt AS

Abora Prosjekt AS

Skadedyrservice AS

Arna og Åsane Rørleggerservice AS

Asko Vest AS

OH-betong AS

Bygg-Engros AS, Nestun

Murmester Sigurd Djønn AS

NorEngros K.J. Brusdal AS

Janusfabrikken AS

Printernorge AS

The logo for Stiftelsen Lenken, featuring two interlocking chain links in a light gray color, positioned behind the main title text.

Stiftelsen Lenken

Moldamyrane 81
5267 ESPELAND

E-post:: post@lenken.no
Telefon: (+ 47) 90 12 16 76

Hjemmeside: www.lenken.no
Org.nr: 881 585 952
Kontortid 09:00-15:30